

УДК 336.143:336.221.26

ОНУФРІЙЧУК О.П.

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ФІСКАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ

Анотація. Угодою про асоціацію між Євросоюзом та Україною передбачено підсилення співпраці, що стосується проведення державної фінансової політики, координації фінансальних правил, а також зближення регуляторного середовища України та ЄС. Співпраця в галузі управління державними фінансами направлена на отримання позитивного досвіду реформування податкової системи та зменшення негативних зовнішніх і внутрішніх впливів. Підкреслено, що за сучасних умов державна фінансова політика у країнах ЄС направлена переважно на запровадження програм фінансової консолідації через обмеження фінансальних дисбалансів, чого можна досягнути завдяки внесенню змін до ключових напрямків фінансової політики: політики витрат, акумулювання доходів та фінансування сектору державного управління. Сфера державних витрат націлена на оптимізацію їх обсягів та раціоналізацію структури, а також підвищення ефективності витрачання бюджетних ресурсів. Зазначено, що головним напрямом політики українського уряду є проведення фінансової консолідації задля обмеження дефіциту сектору державних фінансів та зменшення темпів зростання державного боргу. Розкрито особливості використання механізмів фінансово-бюджетної політики у кризовому періоді.

Ключові слова: фінансово-бюджетна політика, податкова система, ефективність бюджетної системи, економічна криза, кризовий період.

Анотация. Соглашением об ассоциации между Евросоюзом и Украиной предусмотрено укрепление сотрудничества, касающегося проведения государственной финансовой политики, координации фискальных правил, а также сближение регуляторной среды Украины и ЕС. Сотрудничество в области управления государственными финансами направлено на получение положительного опыта реформирования налоговой системы и уменьшение негативных внешних и внутренних воздействий. Подчеркивается, что в современных условиях государственная финансовая политика в странах ЕС направлена преимущественно на внедрение программ фискальной консолидации из-за ограниченных фискальных дисбалансов, чего можно достичь благодаря внесению изменений в ключевые направления фискальной политики: политики расходов, аккумулирования доходов и финансирования сектора государственного управления. Сфера государственных расходов нацелена на оптимизацию их объемов и рационализацию структуры, а также повышение эффективности расходования бюджетных ресурсов. Отмечено, что главным направлением политики украинского правительства является проведение фискальной консолидации для ограничения дефицита сектора государственных финансов и уменьшение темпов роста государственного долга. Раскрыты особенности использования механизмов фискально-бюджетной политики в кризисном периоде.

Ключевые слова: фискально-бюджетная политика, налоговая система, эффективность бюджетной системы, экономический кризис, кризисный период.

Abstract. The Association Agreement between the EU and Ukraine provides cooperation strengthening with regard to the state financial policy, coordination of fiscal rules and the convergence of the regulatory environment in Ukraine and the EU. Cooperation in the field of public finance management is aimed at a positive experience in tax system reforming and negative external and internal influences reduce. The paper underlines, that under current conditions the state financial policy in the EU aims mainly to introduce programs of fiscal consolidation through fiscal imbalances limit that can be achieved through amendments to key directions of fiscal policy: expenditure policies, accumulated income and government sector financing. The scope of public expenditure aimed at optimizing their volumes and rationalization of the structure and budget resources efficiency. It is indicated that the main focus of the Ukrainian government policy is to conduct fiscal consolidation to limit the deficit of public finances and reduce the growth of public debt. The study reveals the peculiarities of the fiscal and budgetary policy in the crisis period.

Key words: fiscal and budgetary policy, tax system, the budget system effectiveness, economic crisis, crisis period.

Постановка проблеми. Угодою про асоціацію між Європейським Союзом та Україною передбачено розвиток співпраці в сфері економіки через створен-

ня поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між ними, налагодження тіснішої співпраці в різних сферах, зокрема в енергозабезпеченні, про-

мисловості, сільському господарстві, зовнішній торгівлі. Особлива увага приділяється започаткуванню нових форматів співпраці, діяльності у фінансовій сфері, наближенню України до європейських стандартів тощо [1]. Все більшого значення набуває покращення співробітництва в проведенні державної бюджетної політики, координації фіскальних правил, зближенні регуляторного середовища України та ЄС.

Таким чином, однією з важливих складових забезпечення стійкої бюджетної системи України в умовах кризової ситуації є бюджет, який з метою задоволення потреб суспільства відображає відповідні відносини в процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту. Задля досягнення запланованих економічних і соціальних показників та підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами України необхідно забезпечити збалансованість бюджетної системи, стійкість і результативність фінансово-бюджетної політики, в тому числі у сфері доходів і видатків бюджету, міжбюджетних відносин, оподаткування, державного боргу, дефіциту бюджету, що спрямовані на підтримку належного рівня розвитку суспільства [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вагомих праць з питань теорії і практики використання інструментів фіскально-бюджетної політики для відновлення економічного зростання та подолання наслідків кризових явищ можна назвати праці таких відомих економістів, як В. Барановського, В. Андрущенко, Т. Вахненко, В. Геєця, В. Корнєєва, А. Гальчинського, А. Лаффера, В. Норгауза, А. Пігу, П. Самюельсона, Р. Солоу, Ф. Модільяні, Дж. Тобіна, М. Фрідмана, В. Федосова, С. Фішера та інших. Проте аналіз наукових джерел свідчить, що частина ключових питань, які стосуються особливостей запровадження бюджетно-податкової та боргової політики держави в умовах кризового розвитку країни залишається недостатньо дослідженою. В Україні відсутнє теоретичне обґрунтування та досвід практичного використання новітніх підходів до вирішення цієї проблеми, враховуючи світовий економічний досвід подолання кризових явищ [3].

Дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців на цю проблему, відображені в їх працях, можна поділити на дві групи. Таким чином, одні вчені вважають, що високий рівень державних видатків призводить до зниження рівня заощаджень та збільшення податкового тягара, наслідком чого є скорочення темпів покращення економіки країни та погіршення добробуту населення. На думку інших, державні інвестиції у розвиток інфраструктури, а також видатки на утримання державних інститутів та органів влади покращують продуктивність ресурсів, які у приватному секторі стимулюють приток інвестицій і підвищення темпів зростання ВВП. Причина настільки протилежних поглядів полягає в тому, що науковці звертають увагу лише на одну сторону державної діяльності: або негативну, пов'язану зі збором податкових платежів, або позитивну,

що виникає при проведенні державних закупівель. Це й призводить до суперечливих результатів, що, таким чином, спотворює формування висновків про адекватність тих чи інших теоретичних досліджень [4].

Мета статті. Метою роботи є вивчення ролі фіскально-бюджетної політики як інструменту регулювання економіки та обґрунтування засобів покращення фіскальної політики України для подолання наслідків кризових явищ та відновлення економічного зростання на всіх рівнях.

Виклад основного матеріалу. Бюджет є економічною категорією, яка відображає відносини, які виникають в процесі цілеспрямованого впливу держави на суспільне відтворення. Бюджет являє собою адаптивний механізм у системі регулювання економіки та спрямований на забезпечення адекватності регулятивних заходів зовнішнім і внутрішнім змінам в економічному середовищі з метою економічного розвитку країни. Задля посилення впливу бюджетної системи на соціально-економічний розвиток країни необхідно вживати заходи, що дозволять підвищити рівень ефективності використання бюджетних коштів, збалансованості бюджету, забезпечити покращення міжбюджетних відносин, дієвий фінансовий контроль, якісне виконання бюджетів усіх рівнів, а що найголовніше – стійкість бюджетної системи.

Бюджетна система є одним з основних інструментів регулювання виробничої, інвестиційної, соціальної, регіональної, зовнішньоекономічної діяльності країни [5].

Зокрема, у країнах Євросоюзу монетарна політика перестала бути самостійною з моменту створення Європейського центрбанку і впровадження єдиної європейської валюти – євро, а фіскально-бюджетна політика була частково обмежена Маастрихтськими критеріями, але залишалася в самостійному веденні держав членів – ЄС.

Світова економічна криза обумовила бюджетні зміни, які супроводжуються зміцненням інститутів та посиленням процедур і правил. Після реформ у Великобританії (в тому числі, запровадження бюджетної ради) і Німеччині (положення конституції про збалансований бюджет) в окремих країнах, зокрема, у Греції, Португалії, Франції, Італії, Ірландії обговорюються ініціативи, що спрямовані на поліпшення бюджетного процесу.

Внаслідок впровадження антикризових програм та фінансування урядами небувалих за обсягами програм стимулювання економіки і фінансового сектору у багатьох країнах з розвинутою економікою помітно зросла державна заборгованість. Зокрема, у 2014 році суверенний борг Японії зріс до 57,2% ВВП, Франції – 201,5%, Італії – 126,7%, США – 98,3% [6]. У подальшому через старіння населення та необхідність збільшення пенсійних виплат спостерігається можливість виникнення більш серйозних проблем для державних фінансів.

Високий рівень державного боргу можна пояснити не лише фінансовою кризою, а й слабкою фіскально-бюджетною політикою минулих десятиліть, коли у складні періоди рівень боргу зростав, проте у сприятливих не знижувався. Отже, уряди більшості країн з розвинутою економікою використовували боргове фінансування видатків, стратегічно не розраховуючи на можливість появи серйозних проблем із обслуговуванням державних боргів, вважаючи це традиційно проблемою країн, що розвиваються.

Для зменшення державної заборгованості і забезпечення фінансової стабільності та поступового економічного зростання країни впроваджують стратегію середньострокової бюджетної консолідації. Бюджетна консолідація передбачає збільшення податкового тягара та скорочення видатків держави. У більшості розвинених країн зростає податкове навантаження, збільшується фіскальна роль податків з метою збільшення акумульованих доходів та скорочення бюджетного дефіциту. Окрім того, зростають податки у фінансовому секторі, в деяких країнах збільшуються ставки універсального та специфічних акцизів. Однак при цьому необхідно збалансувати забезпечення надходжень до бюджету та стимулювання економічного розвитку у кризовому періоді. Під час фінансової кризи доцільно оптимізувати оподаткування за рахунок зниження надмірно високих податків та розширення податкової бази у контексті стимулювання економічного розвитку за рахунок відновлення виробничих ресурсів [7].

Прийнята в Україні податкова модель не повністю відповідає сучасним вимогам. Податкова система України була створена в період багатьох політичних змін, а розвиток ринкових умов господарювання на сучасному рівні трансформації економіки вимагає підвищення ролі державного регулювання даними процесами, в тому числі, і у сфері оподаткування підприємств.

За роки незалежності України механізми регулювання податкових відносин змінювались не один раз, оскільки інституційна діяльність в цьому напрямі є досить активною. Про це можуть свідчити не тільки багаточисленні зміни та доповнення до основних нормативно-законодавчих актів з оподаткування, але й зміна методологічних підходів до розв’язання питань сплати податків. Проте такі зміни торкалися лише внутрішніх механізмів сплати того чи іншого податку. Ці законодавчі акти не були спрямовані на створення ефективного загальнодержавного механізму регулювання [8].

Важливим питанням є також підвищення ефективності державних видатків, для чого необхідно збалансувати державний і гарантований державою борг та підвищити ефективність використання ресурсів, залучених на умовах суверенних позик. Із урахуванням досвіду країн – членів ЄС запроваджуються заходи з реформування системи державних закупівель,

покращення державної допомоги суб’єктам господарювання, дотримання фінансової дисципліни, обмеження квазіфіскальних операцій. Важливим є також підвищення прозорості державних фінансів, посилення громадського контролю забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації.

Відповідно до своїх функцій та структури економіки України інституційні одиниці-резиденти групуються в п’ять інституційних секторів економіки (рис. 1).

Таким чином, сектор загального державного управління (ЗДУ) об’єднує юридичних осіб, для яких основною діяльністю є виконання функцій виконавчої, законодавчої, або судової влади по відношенню до інших інституційних одиниць в межах певної території. Серед їх повноважень наявний збір податків та інших обов’язкових платежів, а також їхнє спрямування відповідно до урядової політики.

Сектор загального державного управління включає всі державні установи та всі неринкові некомерційні організації (НКО), які є підконтрольними і в основному фінансуються органами державного управління [9].

Як свідчать дані табл. 1, за період 2009–2014 рр. доходи сектору загального державного управління збільшилися фактично у 2 рази, видатки та кредитування за вирахуванням погашення – у 1,6 разів, обсяги дефіциту – у 2,2 рази, фінансування дефіциту за рахунок зовнішніх джерел – у 4,5 рази, за рахунок внутрішніх джерел – більш ніж у 3,2 рази. ВВП (у фактичних цінах) за цей самий період збільшився в 1,5 рази, відношення видатків сектору загального державного управління до ВВП зросло з 45,78 до 48,06%, дефіциту до ВВП – відповідно з 1,93 до 4,32%.

Рис. 1. Структура державних фінансів України

Джерело: складено автором

Що стосується операцій центральних органів управління (Табл. 2), то протягом 2011-2013 рр. спостерігався від'ємний приріст, але вже у 2014р. доходи збільшились на 1118,77%. Значний приріст у цьому ж році спостерігався і у розрізі видатків і кредитування за вирахуванням погашення (341,34%), а також фінансування (2234,32%). Водночас зменшення спостерігається в надходженнях від приватизації державного майна, а також доходах та видатках Пенсійного фонду України.

В 2013 році витрати державного бюджету були здійснені обсягом 403,5 млрд. грн., що на 7,8 млрд. грн., або на 2%, більше аналогічного показника в 2012 році. Рівень виконання річного плану (зі змінами) в 2013 році склав 93,2%, невиконання плану – 29,5 млрд. грн. [10].

Фактичний рівень дефіциту державного бюджету України в 2013 році досяг 64,7 млрд. грн., або 4,4% ВВП, що на 5,3 млрд. грн. менше річного показника затвердженого Верховною Радою України [10].

Таблиця 1.

Операції сектору загального державного управління України у 2009–2014 рр., млн. грн

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Доходи % ВВП	388 562,9 42,54	453 120,5 41,86	559 710,5 42,99	628 967,8 44,64	636 386,1 43,7	641 973,1 40,98
Відносний приріст, %	–	16,6	23,52	12,37	1,18	0,88
Видатки і кредитування за вирахуванням погашення % ВВП	444 280,4 48,64	525 441,4 48,54	594 110,5 45,63	687 249,7 48,78	699 205,2 48,06	717 575,9 45,8
Відносний приріст, %	–	18,27	13,07	1,16	1,74	2,63
Сальдо бюджету (дефіцит “-” / профіцит “+”) % ВВП	-55 717,5 -6,10	-72 320,9 -6,68	-34 400,0 -2,64	-58 281,9 -4,14	-62 819,1 -4,32	-75 602,8 -4,82
Відносний приріст, %	–	29,8	-52,43	69,42	7,79	1,2
Фінансування % ВВП	55 717,5 6,10	72 320,9 6,68	34 400,0 2,64	58 281,9 4,41	62 819,1 4,32	75 602,8 4,82
Відносний приріст, %	–	29,8	-52,43	69,42	7,79	1,2
За рахунок зовнішніх джерел % ВВП	44 799,9 4,91	47 174,6 4,36	14 501,6 1,11	10 704,2 0,76	13 898,5 0,96	42 175,0 2,69
Відносний приріст, %	–	5,3	-69,26	-26,19	29,84	203,45
За рахунок внутрішніх джерел % ВВП	10 917,6 1,20	25 146,3 2,32	19 898,4 1,53	47 577,7 3,38	48 920,6 3,36	33 427,8 2,13
Відносний приріст, %	–	130,33	-20,87	139,1	2,8	-31,67
Приватизація % ВВП	807,8 0,09	1 093,4 0,10	11 480,3 0,88	6 763,5 0,48	1 480,0 0,10	466,9 0,03
Відносний приріст, %	–	35,36	949,97	-41,09	-78,12	-68,45

Таблиця 2.

Операції центральних органів державного управління, млн. грн

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Видатки і кредитування за вирахуванням погашення	48595,2	105534,2	97 415,30	246923	31484,9	138954
Відносний приріст, %	–	117,17	7,69	153,47	-87,25	341,34
Загальний дефіцит „-,“ / профіцит „+,“	-18499	-24 370,70	-19063,1	-31070	-3343,7	78052,8
Відносний приріст, %	–	31,74	-21,78	62,99	-89,24	-2434,3
Фінансування	18498,7	24 370,70	17 804,10	31070	3343,7	78052,8
Відносний приріст, %	–	31,74	-26,94	74,51	-89,24	2234,32
За рахунок зовнішніх джерел	51000,7	22 997,10	-8 497,90	9484,1	8966,4	40170,9
Відносний приріст, %	–	-54,91	-136,95	-211,61	-5,46	348,02
За рахунок внутрішніх джерел	-8277,6	11 208,40	27 507,30	47562,6	1859	-3923,7
Відносний приріст, %	–	-235,41	145,42	72,91	-96,09	-311,07
Надходження від приватизації державного майна	807,8	1 093,40	6 948,90	3315,2	1480	466,9
Відносний приріст, %	–	35,36	535,53	-52,29	-55,36	-68,45
Доходи Пенсійного фонду України	115596	138614,2	161156,9	183442	193574	185964
Відносний приріст, %	–	19,91	16,26	13,83	5,52	-3,93
Видатки Пенсійного фонду України	144030	120224,4	172499	190939	192087	189479
Відносний приріст, %	–	-16,53	43,48	10,69	0,6	-1,36
Всього доходів	28460,5	127095,9	106074,4	144853	29295,8	357048
Відносний приріст, %	–	346,57	-16,54	36,56	-79,78	1118,77

Станом на 31 грудня 2013 року, державний і гарантований державою борг України склав 584,4 млрд. грн., або \$ 73,1 млрд., в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – 300,3 млрд. грн., або \$ 37,6 млрд.; державний і гарантований державою внутрішній борг – 284,1 млрд. грн., або \$ 35,6 млрд. [10].

Якщо проаналізувати стан бюджетної системи України у 2013 році, то можна виявити її залежність від політичної стабільності та кон'юнктури на світових сировинних ринках (ціни на газ, нафту). Саме ці процеси обмежують можливості для бюджетного маневру з метою збільшення бюджетних видатків за напрямками, що забезпечує поступальний економічний розвиток країни, навіть при об'єктивній необхідності таких витрат. До того ж прийняті бюджетні зобов'язання не можуть бути істотно скорочені через соціальну спрямованість значної їх частини. Слід зазначити, що структура бюджетних витрат не є оптимальною для стимулювання економічного розвитку. Коштів, що виділяються з бюджету на реалізацію відповідних потребам економічного зростання проектів у сферах інфраструктури, освіти і науки, які визначають перспективний розвиток української економіки, недостатньо. На низькому рівні здійснюється фінансово-економічне обґрунтування рішень, що передбачають виникнення нових видаткових зобов'язань. Неякісною є оцінка довгострокових наслідків прийняття нових зобов'язань для соціально-економічного розвитку України, їх взаємозв'язку з іншими напрямками політики держави та впливу на масштаби таких зобов'язань. Рівень соціально-економічної ефективності здійснюваних бюджетних витрат низький і не відповідає обсягу витрачених на ті чи інші цілі коштів [2].

Незважаючи на погіршення безпеки під час 2014 року, влада зіткнулась з дефіцитом бюджету сектора органів державного управління з великим відривом. Доходи відповідали прогнозам, відображаючи заходи, введені в липні, в той час як витрати були скорочені через брак ліквідності і уповільнення бюджетних платежів у зонах конфліктів на Сході. Дефіцит бюджетних коштів у 2014 р. оцінюється в 4,6 % ВВП, і є нижчим, ніж заплановані 5,8 % ВВП. Фіскальна економія була майже достатньою, щоб компенсувати вищий, ніж очікувалося, дефіцит Нафтогазу у 5,7 % ВВП, в результаті чого сукупний дефіцит уряду і Нафтогазу у 10,3 % ВВП є вищим, ніж був запланований.

У грудні 2014 року влада прийняла бюджет на 2015 рік, запланувавши дефіцит у розмірі 65 млрд грн (3,5 % від ВВП). Пакет податкових реформ включає в себе значні постійні заходи, спрямовані на збільшення прибутку, а також заходи, пов'язані з податковим спрощенням та скороченням податкового тягаря. З боку витрат, бюджет 2015 року покликаний зменшити видатки на управління, а також стати більш ефективним. Бюджет також включає в себе значні пенсійні накопичення, досягнуті шляхом ефективного заморожування пенсій протягом більшої частини 2015 року,

зниження коефіцієнта заміщення з 70 відсотків на 60 відсотків для спеціальних пенсій, і посилювання права дострокового виходу на пенсію. Очікується вдосконалення довгострокової бюджетної стійкості пенсійної системи, роблячи її більш справедливою, шляхом внесення необхідних юридичних поправок до кінця 2015 року. З бюджету продовжують надходити пенсії для всіх пенсіонерів, які переміщені з регіонів АТО, але він не включає ніяких податкових надходжень або витрат з районів активного конфлікту на Сході, за винятком військових витрат, які були збільшені. У бюджеті також збільшуються витрати на капітальні вкладення для фінансування невідкладних потреб України, що стосуються реконструкції [11].

Що стосується виключно податкової політики, то тут заходи будуть спрямовані на поліпшення податкової бази шляхом залучення сільськогосподарського сектора до сплати ПДВ на загальних умовах в 2016 році, таким чином поступаючись чистим прибутком близько 0,5–0,75% ВВП. Вони також будуть включати в себе вдосконалення оподаткування та усунення пільг, а також підвищення ставок податку на майно [11].

Економічна криза негативно впливає на доходи населення. Програма, яку уряд планує реалізувати разом з МВФ, прагне допомогти домогосподарствам, шляхом надання основи для економічної стабілізації, стійкого зростання і створення робочих місць. Крім того, для надання допомоги найбільш вразливій частині населення, Програма врівноважує реформи, спрямовані на відновлення фінансової стійкості з розширенням цільової групи соціальної програми.

Очікується, що реальні доходи населення будуть скорочуватися, так як криза призводить до зростання інфляції, високого рівня безробіття та стагнації доходів. Реальна заробітна плата знижується, в той час як інфляція випереджає зростання номінальної заробітної плати в більшості секторів економіки.

Зростання безробіття значною мірою відображає втрату виробничих потужностей і за прогнозами становить до 11,5% в 2015 році з 10,5% в кінці 2014 року. Економічний збиток, в свою чергу, проявляється у зростання невиконаних зобов'язань по кредитах домогосподарств, які досягли 20% до кінця 2014 року. Ці проблеми проявляються ще більш гостро в районах конфліктів на Сході, який змусив багато сімей змінити місце свого проживання [11].

Згідно з вищенаведеними фактами, доцільно згадати про наміри уряду, про які йдеться в Меморандумі про економічну та фінансову політику [9]. Очікується, що надійність державних фінансів і поступова динаміка державного боргу буде цілком забезпечена за рахунок рішучого і тривалого середньострокового фіскального коригування. Беручи до уваги порівняно високий рівень державних витрат і державного боргу України до ВВП, уряд буде домагатись масштабної, проте необхідної консолідації за рахунок збалансування видатків, яка буде спрямована на менший за розміром і більш ефективний уряд.

Внаслідок цього, податкова система стане сприятливою для зростання, справедливою і прозорою для розвитку приватної діяльності. Очікується якнайшвидше фінансове оздоровлення НАК "Нафтогаз України", давнього джерела бюджетних витоків, і до 2017 р. припинення державного фінансування компанії. Уряд суворо обмежить інші операції, що призводять до формування боргу, до тих, що є необхідними, одночасно забезпечивши відповідні державні ресурси для підтримки оздоровлення банківської системи. Окрім власних значних фіскальних зусиль, необхідною буде підтримка з боку зовнішніх кредиторів для забезпечення поступового скорочення обсягу боргу з метою досягнення цільового показника боргу в розмірі менше 71 відсотка від ВВП до 2020 р.

В 2016–2018 рр. продовжиться поступова бюджетна консолідація на основі оптимізації видатків для зменшення дисбалансів, скоротиться розмір уряду, посиляться довіра. Що стосується видатків, то тут уряд спиратиметься на структурні фіскальні заходи, при цьому створюючи фіскальний простір для вкладення інвестицій на підтримку зростання та розвитку. Ключовим відправним пунктом для змін є пенсійна реформа з додатковими заходами, що будуть спрямовані на вирішення питань заробітної плати в державному секторі, товарів і послуг, а також покращення соціальної допомоги для тих, хто цього найбільше потребує. Що стосується надходжень, податкова система буде направлена на відхід від прямих податків на користь непрямих і оподаткування природних ресурсів, що буде сприяти інвестиціям [9].

Узагальнюючи вищенаведені факти, можемо зробити висновок, що для вдосконалення фіскально-бюджетної політики України доцільно:

- покращити бюджетне фінансування інфраструктурних інвестицій;
- переорієнтувати фіскальні ресурси на економічне зростання;
- внести зміни до єдиного податку з метою охоплення лише реального малого бізнесу;
- ліквідувати податкові пільги в оподаткуванні прибутку підприємств для збільшення податкової бази та підвищення фіскальної ролі даного податку;
- запровадження зниження частки державного боргу до ВВП з метою зменшення боргового тягаря;
- полегшити податкове адміністрування;
- активізувати внутрішній ринок державних запозичень, що спрямовані на залучення коштів від населення до бюджету, в тому числі в іноземній валюті, запровадження системи державних виграшних запозичень та цінних паперів на пред'явника.

Без запровадження фіскальної реформи стійке економічне зростання та макроекономічну стабільність забезпечити неможливо.

У найближчий час потребує вирішення проблема відкритості бюджетної системи. У деяких країнах є досвід створення Єдиного порталу бюджетної системи, який є не тільки вітриною надання бюджетних даних, а й майданчиком для здійснення юридично значимих дій, у тому числі укладання угод про надання субсидій, учасників бюджетного процесу з юридичними особами та публічно-правовими утвореннями, отримання коштів з бюджетів [12]. Подібний досвід може бути застосований і в Україні, оскільки він дозволить істотно скоротити транзакційні витрати всіх учасників даного процесу.

Висновки. Бюджетна політика має стати більш ефективним інструментом реалізації державної соціально-економічної політики, її надійним, точно прорахованим фінансовим забезпеченням. Критерієм ефективності бюджетної політики є досягнення цілей соціально-економічної політики, на реалізацію яких спрямовуються державні фінансові ресурси. Якщо бюджетні кошти витрачені в більшому обсязі, ніж заплановано, а мета досягнута в меншій мірі, ніж визначено, то в кожному подібному випадку необхідно виявляти і усувати причини такого результату використання бюджетних асигнувань.

Очевидно, що в найближчій перспективі будуть діяти жорсткі обмеження, пов'язані з несприятливою ситуацією в країні і світовій економіці. Тому слід точно визначити пріоритети витрачання бюджетних коштів, змінивши структуру бюджетних витрат на користь тих, які спрямовані на розвиток. Витрати на освіту, науку, інфраструктуру повинні бути пріоритетними, і їх частку в загальних витратах бюджетної системи України необхідно збільшити.

Сьогодні актуальним завданням є розробка бюджетної стратегії при різних варіантах розвитку української та світової економіки. Все це дозволить досягти стійкості бюджетної системи при кризових явищах, а також макроекономічної стабільності країни.

На сьогоднішній день Україні необхідна нова модель соціального розвитку, яка б передбачала не послаблення ролі уряду, а покращення ролі фіскальних механізмів і фінансових інструментів у розробці основних напрямів формування та використання бюджетних коштів, виходячи з необхідності пом'якшення соціальних суперечностей і надання ринковим переворотам соціальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Угода про асоціацію Україна – ЄС: дороговказ реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kas.de/wf/doc/kas_32048-1522-13-30.pdf.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/docs/Agreement/AA_Body_text.pdf.
3. Бенч Л.Я. Фіскально-бюджетна політика у кризовому і посткризовому періодах: реалії та перспективи / Л.Я. Бенч. – Наукові записки. Серія "Економіка". – 2011. – №17. – С. 17-24.

4. Кудряшов В. П. Фіскальна консолідація та її впливи / В.П. Кудряшов. – Економіка України. – 2013. – № 9. – С. 31–46.
5. Боголіб Т.М. Обеспечение устойчивости Бюджетной системы Украины в условиях кризисных явлений / Т.М. Боголіб. – Economic Annals-XXI (Економічний часопис-XXI). – 2014. – №07-08(1). – С. 48-51
6. World Data Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>
7. Strengthening Fiscal Credibility. Fiscal Monitor Update / IMF. – January 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2011/01/fmindex.htm>.
8. Стратегія розвитку системи управління державними фінансами : затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-p>
9. Наказ Державного комітету статистики України від 18.04.2005р. №96 Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.leonorm.com.ua/p/NL_DOC-UA/200501/Nak96.htm
10. Про виконання Державного бюджету України на 2013 рік : Звіт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publishactiele?art_id:397457jeat_id:53608
11. Ukraine request for extended arrangement under the extended fund facility and cancellation of stand-by arrangement / IMF Country Report №15-69 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>
12. Лист про наміри та Меморандум про економічну та фінансову політику [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=10315035>